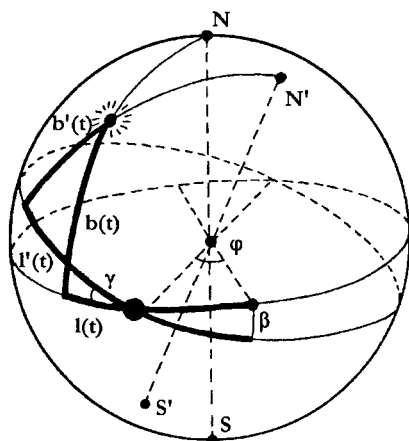

Пређимо на анализу систематских грешака. Ако разматрамо неки скуп звезда, систематска грешка положаја тих звезда на сфери може се састојати само у премештању скупа као целине по небеској сфери. Такво премештање има три степена слободе и може се зато описати задавањем три параметра. Међутим, пошто нас занимају само грешке у ширинама, довољно је уочити само двопараметарске ротације сфере. Можемо задати ту ротацију помоћу параметара ϕ и γ (сл. 8.4) где параметар ϕ задаје осу око које се окреће сфера, а γ је угао ротације. Угао ϕ је угао између осе пролећне равнодневнице израчунате за неку годину t и осе ротације која лежи у равни еклиптике и која се такође односи на годину t .

Сл. 8.4

Дакле, ако претпоставимо да је каталог прављен године t и да је права ширина и дужина одређене звезде била једнака $b(t)$ и $l(t)$ респективно, онда ће као резултат грешке у одређивању положаја еклиптике, која се параметризује са $\gamma = \gamma(t)$, $\phi = \phi(t)$, састављач каталога уписати координате $b(t)$ и $l(t)$. Са врло великом тачношћу може се сматрати да је $b'(t) = b(t) + \gamma \sin(l(t) + \phi)$. Ова је формула тачна под условом да састављач није имао никакву грешку мерења. Ако је пак грешка мерења била присутна, а била је неизбежно присутна и била једнака ξ , онда је $b'(t) = b(t) + \gamma \sin(l(t) + \phi) + \xi$. Ова формула важи за све звезде скупа који посматрамо и стога можемо поставити статистички проблем оцене параметара γ и ϕ за дати скуп звезда. Оцене параметара γ и ϕ могу се добити на пример методом најмањих квадрата, када су γ и ϕ решење проблема $\sum_i (b_i - b_i(t) - \gamma \sin(l_i(t) + \phi))^2 \rightarrow \min$, где се сумирање врши по свим звездама i из уоченог скупа, b_i је ширина уочене звезде у каталогу "Алмагеста", $b_i(t)$ и $l_i(t)$ стварна ширина и дужина звезде i у години t . Решење овог задатка даје параметре $\phi_{stat}(t)$ и $\gamma_{stat}(t)$, који описују грешку одређивања положаја еклиптике под условом да је каталог сачињен у години t , а минимална вредност суме представља квадрат средњеквадратне грешке ширине у размотреном скупу звезда после компензације систематске грешке. Назовимо ту минималну вредност "резидуалном грешком" тј. грешком која остаје у каталогу после компензације систематске компоненте грешке.

Размотрили смо следећих седам група звезда (седам области звезданог неба "Алмагеста"). Област M је Млечни пут (сл. 8.5.). Област A је већа од области десно од Млечног пута, која садржи тачку јесење равнодневнице и завршава се зодијаком. Област B је мањи део лево од Млечног пута који садржи тачку пролећне равнодневнице и завршава се зодијаком. Област C је